

H.A.J. Dortants
Eygelshovenerweg 25
6374 KB LANDGRAAF NL
Tel. 045-315315

BULLETIN

Oudheidkundig Cultuurhisto-
risch Genootschap Landgraaf

Juni 1990

nr. 2

6de Jaargang

Het JAARBOEK 1989 is verschenen.

De ruim 150 bladzijden van het Jaarboek 1989 bevatten wederom een grote verscheidenheid aan interessante artikelen.

De gehele inhoud van het JAARBOEK kunnen we hien natuurlijk niet in z'n geheel behandelen. Wel kunnen we even vermelden dat er dit jaar bijzondere aandacht is besteed aan NIEUWENHAGEN en aan RIMBURG.

Van Nieuwenhagen is o.a. behandeld; het ontstaan van de parochie. Een interessant artikel van dhn. L'Ontye.

Van Rimbung is onder meer geschreven over de Romeinse weg en dan schrijft dhn. W. Beckens ook nog een artikel over de bevrijding van Rimbung.

Verkrijgbaar is het boek over ca. 14 dagen. De juiste datum en bij wie het verkrijgbaar is zal in het ENSU WEEÏGE bekend gemaakt worden.

De Redactie.

SECTIE DIALECT.

We zullen nu toch even moeten stoppen met het invullen van de " dialectvragenlijsten van de Nijmeegse Centrale voor dialect-en naamkunde van de Katholieke Universiteit Nijmegen."

Telkens, als we een lijst van 150 tot 200 vragen ingevuld en opgestuurd hadden, lag er na een paar dagen weer een vervolglyst in de bus.

In totaal hebben we nu al 557 (!) woorden, die met kerk en eredienst te maken hebben, in het Landgraafs dialect vertaald.

Nu moeten we ons weer even met ons eigen werk gaan bezig houden!

Er zijn heel wat aanvullingen op de "koelwoordenlijst binnengekomen. Te zijner tijd zal dat wel in boekvorm gegoten worden!

En laten we onze dicht-adertjes weer eens werken?

Ook proza is gewenst. Iedereen maakt toch wel eens iets leuks of bijzonders mee!.. Opschrijven dan en laat er ons allemaal van genieten..

Dat dat nit in 't Hoeëg- Hollensj, mar in 't plat mó't gebuëre, hoof ich joa nit ekstra d'r bi-j te zage en dat lüj, die zich bi-j ózze kloep wille melde, of óch ins e leuk sjtuksjke wille sjriehve mit oape erm weëde ontvange, sjprik joa van-zelf!!

E.M.-C.

SECTIE ARCHEOLOGIE en CULTUUR

Onze sectie heeft op de bijeenkomst in april het onderwerp "cultuur" behandeld.

In mei werd het verloop van de Romeinse weg door de gemeente Landgraaf belicht. Hierover verschijnt ook een artikel in het jaarboek van onze vereniging.

In juni werden allerlei zaken doorgespraakt en een aantal activiteiten gepland. De afgelopen maanden werden een aantal plaatsen waar grondverzet plaatsvond in de gaten gehouden i.v.m. mogelijke archeologische vondsten.

Graag zouden we zien, dat wat meer mensen onze sectie bijeenkomsten zouden bezoeken en ons komen helpen.

Er zijn nog een heleboel mooie dingen die gedaan moeten worden.

W.B.

SECTIE FOTO en FILM.

Het is zomer en een prachtige tijd om aan diverse onderwerpen, die wij van plan zijn te behandelen, te beginnen.

Wij vragen personen die willen meewerken om bij onze volgende bijeenkomst op maandag 2 juli aanwezig te willen zijn om diverse zaken te kunnen bespreken.

Dus fotograferen en filmers tot maandag 2 juli om 19.30 uur op Kempkensweg nr. 2.

C.V.

WOORDENBOEK VAN DE LIMBURGSE DIALECTEN EEN FLOP.

Het in 1989 verschenen boek behandelt de vakterminologiën rondom de mijnwerker.

Limburgse mijnwoorden zijn hierin "verhollandst" waardoor een Limburgs - Hollands buutreednerachtig taaltje onstaat.

Enkele voorbeelden; een krijtschraam trekken,
de krankenschijn hebben,
nommercontrole,
de pin derop zetten,
die met kraag en binde,
de kuil onder het huis,
kuilkleder,
kuilhemd,
kuilschoenen,
enz
enz.

Een aantal Nederlandse mijnbouwkundige trefwoorden zijn verkeerd gekozen, Verder zijn een aantal verklaringen van deze woorden foutief.

Jammer dat de drie samenstellers professoren, doktorandi niet meer informatie hebben ingewonnen.

Of het hier Limburgse mensen betreft waag ik te betwijfelen, laat staan of ze ooit in de mijn gewerkt hebben. Het getuigt van weinig fijngevoeligheid t.o.v. de Limburgers om Limburgse woorden zó te interpreteren. Dialectbeoefenaars, die vechten voor het behoud van het Limburgs dialect zullen dit met mij eens zijn.

W.B.

VAN HET BESTUUR.

1. In het vorige bulletin konden we met veel enthousiasme berichten dat er grote kans was dat het Landgraafse museum gevestigd kon worden in de MAVO Lichtenberg. Deze geestdrift moeten we nu echter beteugelen. Er heeft zich namelijk een nieuwe gegadigde gemeld voor dit gebouw, t.w. het Studie- en Adviescentrum uit Heerlen. Deze zitten nu al in/avonduren in dit gebouw, met een school voor volwassenenonderwijs. Met de steun van de Stichting Welzijn Landgraaf die daar ook een plaats willen hebben, bewerken zij de gemeente, die van plan is daaraan toe te geven.

/ de

U begrijpt dat wij helemaal niet gelukkig zijn met deze ontwikkeling. We hebben het gemeentebestuur erop gewezen dat dan de laatste kans verdwijnt om in een bestaand gebouw in het centrum van Landgraaf een museum te vestigen. Landgraaf is een van de weinige Limburgse gemeenten (Er zijn er meer dan 30) die geen museum bezit. Andere gemeenten hebben allang ingezien dat zonder museum allerlei kostbaarheden uit het rijke gemeentelijk, kerkelijk, verenigings- en privaatzit verdwijnen. Praat b.v. maar eens met een oudere gemeenteambtenaar en ga dan eens kijken wat er nog over is van de bezittingen die de vroegere gemeenten in hun gemeentehuizen bewaren.

Staat men nu het gebouw aan de Baronstraat af, dan zal men over enkele jaren gaan praten over nieuwbouw en dat kost heel wat meer. DAT NOEMT MEN KORTZICHTIG !!

Bovendien hebben wij erop gewezen dat er voor de avondschool nog een andere mogelijkheid is. Dat is de MAVO P en P, die ook binnenkort leeg zal zijn. Met enig geduld zal dit gebouw, dat een stuk duurder is, ongetwijfeld aan deze school kunnen toevallen.

Bovendien hebben wij erop gewezen dat er voor de avondschool nog een andere mogelijkheid is

Voor kortdurende financieel gewin, verkoopt de gemeente nu de krenten uit de pap. We herhalen, DAT IS KORTZICHTIG. We hopen dat het gemeentebestuur op zijn schreden terugkeert. Het laatste woord in deze is aan de gemeenteraad. De leden van deze Raad zullen nu duidelijk moeten uitspreken of Landgraaf een museum wil. Als zij besluiten het gebouw Lichtenberg aan de Avondschool af te staan, dan verwacht onze vereniging dat de gemeente zal zorgen voor huisvesting van het OGL. Dat hebben ze bij herhaling beloofd.

2. Het Bestuur heeft in de vorige ledenvergadering gepeild welke wensen er bij de leden leven met betrekking tot excur-

sies en lezingen in het komend najaar. Mede aan de hand van deze wensen, heeft het bestuur nu het volgende programma vastgesteld:

8 september 9 - 16 uur Excursie naar MAASTRICHT, zie aparte mededeling

-- oktober, lezing van de heer W. Dijkman, conservator van de gemeente Maastricht. Aan de hand van dia's geeft hij een beeld van de opgravingen in Maastricht, vooral in de Servaas

-- november, lezing van de heer Theo Kutsch, oud directeur van Schmetz'Naaldenfabriek in Herzogenrath en Kerkrade en initiatiefnemer van het herstel van Burg Rode in Herzogenrath. Hij is ook jarenlang voorzitter geweest van "Diesseits, Jenseits" een vereniging die veel aandacht besteedt aan de contacten over de grens heen.

W. Ringens

SJTËLT UCH INS VUËR

Sjtelt uch ins vuër
wie erg dat dat wuër:
e leëve mit gares ging kluër !
alles alling mar sjwat en wit
en alle griehs, wat doa tussje zit !

D'r hieëmel nit blauw,
de roeëze nit roeëd,
't graas nit greun,
dat wuër get wie doeëd.

Gee raos, gee lila,
gee gël, gee oranje...
't leëve wuër sjtroat-erm,
gans oane franje.

Sjtelt uch ins vuër
wie erg dat dat wuër,

Nuj klizzer hovets te nit mieë te gèlle...
Sjwat en wit... 't wuër toch ummer 't selfde...
En moale...ging kluër óp dieh palet...
alling mar hootskoal en ink, sjwat óp wit...
Sjtelt uch ins vuër,
wie erg dat dat wuër.....

E.M.-C.

OEH T DE O U W D O E Ë S

Wat ich uch noeh vertel, is nog oeht d'r tied, wie de vrouwluuj nog nit an de pil versjlaafd woare en e hoeshouwe va 10 kinger nog gans geweun woar. D'r Kuëb en 't friena houwe t'rs óch 10. D'r Kuëb wirket óp de Dútsje koel, doa góng heë te voot hin. Iër kant uch waal dinke, dat heë nit mennige sjtónd van d'r daag heem woar. De kinger zogen 'm nit döks, die woare ofwaal nog nit óp, of alwer i ge bed, went d'r kuëb heem woar. Mar 't Trienawoar e pospeëd van e vrommesj, dat woeët gans alling mit deë tróp jónge veëdig; Went 't nuëdig woar, da kroge ze ze mit d'r mattekloppe uvver de ribbe!...

Mar die kiër moeët 't Triena 't Zóndesnommedes noa zieng mam, die woar krank. D'r Kuëb moeët zich mar ins alling mit de pochte kriege. Zoeë gezag, zoeë gedoa. 't Triena klóm óp ziene fiets en goof zich óp weëg. Vur dat 't van d'r hof aaf woar, houw 't nog ing ganse litteneij roadsjleëg noa d'r Kuëb óbbaa gewórpe en de kinger gedruid mit d'r duivel en de hel went ze zich nit good sjikkete. D'r ganse tróp oamet óp, wie ze zich 't Triena endlich va óppen ruk koeëte bekiekke 't Soaves, tussje daag en duuster koam 't wer noa heem. "En, Kuëb, wie hat 't gegange," woar 't ieësjte, wat 't vroaget. "Och, joa," zag d'r Kuëb, en heë kratset zich ins óp d'r kop. "Ze likge noeh i ge bed, mar deë verdommese roeë vrekkeling, deë hat mich get aan 't versjtank gedoa. Doa han ich mich d'r reem vur mótte aafdoeë. Deë hat zich giddes kieër geweerd, wie inne kréger, went ich dem noa d'r puus i wool dujje. Heë is noeh nog an 't keëke, wie e mager verke." 't Triena vool d'r mónk oape, klotset d'r Kuëb mit ganse groeëte oge aa en rennet de trap erópper. In tied va nieks woar 't wer ónge, mit d'r roeë ónger g'n erm, deë nog get helder brullet, es wfe heë al d'r ganse tied gedoa houw.... 't Triena sjuppet ins deep oam en doeh kroog d'r Kuëb ze d'r van langs: "Doeh dreij-doebbel-uëvergeholve eëzel, doeh hëërepeëd, hornoks, bis doeh da gans va God verloate, deë roeë is toch paar nit va ós, Deë is toch van 't Fieng heij-neëve!!!" Kant iër uch vuërsjtelle, dat d'r Kuëb ing sjtónd d'r noa nog verpazakt woar?.....

DE KAARSEMAAKER.

Verliest het minst, Om groote winst.

Terwyl het vuur de kaars verteert,
 Zo word het huis met licht vereerd;
 Dat was het doelwit in het maaken:
 ó Aardse mens van vlees en bloed,
 God wil het licht uit uw gemoed,
 Door 's lichaams sterven en verzaaken.

DE OLISLAAGER.

Ferst oli van 't gemoed, Die 't licht der vroomheid voed.

De olyfboom van het eeuwig leven,
 Heeft in den doodelyken druk
 Een schoonen oli uitgeeven,
 Den lamp der zielen tot geluk;
 Op dat zyn vuur dien balsem drinke,
 En eeuwig voor Gods aanschyn blinke.

DE VLEESHOUWER.

Onbedacht, Slaat geen acht.

Het beest treed in zyn makkers bloed,
En weet van schrikken noch van myden;
Gelyk het onbedacht gemoed,
Al sterft zyn naasten aan zyn zyde,
En dat het ziet een kwaade vrucht,
Noch geeft het zich niet op de vlucht.

DE PASTEIBAKKER.

Heden mooi, Morgen hooi.

De bruilofskost word vast bereid,
Tot voedsel van de idelheid
Doch morgen is de vreugd verdweenen;
Maar had gy ooren aan t'gemoed,
Men weet een feest van eenwig goet,
Daar nood de liefde Gods ons heenen.

RAMEN EN DEUREN VERHOGENHET "AANZICHT" VAN UW HUIS.

Een klein stukje land nabij het huis was vroeger reeds voldoende om in de eerste levensbehoefte te voorzien. Dit was de aanleiding tot het ontstaan van de z.g. straatdorpen zoals b.v. de Groenstraat, de Hereweg, de Lichtenberg, enz. De vruchtbare Limburgse bodem gaf de mogelijkheid de woningen (boerderijen) dicht naast elkaar te bouwen. Tegenwoordig bouwt men ook dicht naast elkaar. Nu echter om zoveel mogelijk woningen op een beperkte ruimte te bouwen. Vroeger waren het de groot-grondbezitters die hun hoeve buiten de kom bouwden om de transporten van en naar het land te verkleinen. Tegenwoordig plaatst men op kleinere kavels een "bungalow". In het ABN "optrekje" (klein buitenhuis) genoemd. Nu echter om het z.g. straatdorp of naast elkaar wonen te ontvluchten.

De huidige vorm van naast elkaar bouwen heeft naast de z.g. "Omheining" (vorig bulletin) ten gevolge dat men het huis toch een eigen gezicht tracht te geven. Nu echter in vorm, grote, kwaliteit of materiaal-soort van ramen en deuren. Iedereen heeft de neiging om zichzelf van de buitenwereld af te sluiten, echter zo dat het aangenaam overkomt of aandacht vraagt. Liefst ziet men dat het een beter aanzien heeft dan dat van de burens (eigenwaan)

Wie zijn vensters verwaarloosd, ziet de wereld grauw.

Ramen en deuren dienen, naast de functie die zij hebben, tevens als sierwerk om een bepaald cachet aan het gehele bouwwerk te geven. Bij de oude hoeven waren het de ramen en deuren die het aanzicht van een voorgevel bepaalden. De grote hoevepoort sloot het zicht op de binnenplaats af. Een open poort gaf een blik op de mestvaalt. En deze straalde op zijn beurt weer een zekere rijkdom uit. (Dit voor hen die op vrijersvoeten waren.)

Een trotse huiseigenaar toont, op zijn manier, aan eenieder het liefst een fraaie voorgevel.

In de vakwerkoningen is het raamwerk kunstig, als een sie-raad tussen de dwarshalken aangebracht. Vooreerst dient het om het daglicht binnen te laten maar tevens om weer en wind buiten te houden. Soms zijn de fraai gevormde ramen zeer elegant aangebracht. De grote

hoevepoort is een hoofdstuk apart, soms met sierlijk hang en sluitwerk, met een kruisje boven de deurklopper. Al de deuren, vensters en poorten geven een geborgenheid tegen de buitenwereld en tevens een verbinding tot de bureu.

Vensters zijn aanblikbepalend voor de huisgevel en geven een eigen aanzicht aan het voorfront. Het zijn de ogen van het huis. Fantasieloos of buiten verhouding aangebrachte vensters ontsieren een gevel. Soms ziet men wel eens zo'n storende gevel, dit is dan vaak een huis dat voorheen voor andere doeleinden gebouwd was. Hier moet men de oorzaak zoeken in de voorgeschiedenis. Veel van deze huizen werden voorheen bewoond door kleine nering doenden die in het (nu) te grote raam vlak naast de voordeur hun waren uitstalden. Deze kleine dorpswinkeltjes, opgeslokt door de grootwinkel bedrijven zijn soms nog herkenbaar aan de asymmetrische voorgevel.

De in kleine vakjes verdeelde vensters der oudere woningen moesten in vernieuwde stijl worden gewijzigd in meer glas. Het voorschrift hield in dat het glasoppervlak in verhouding diende te zijn met de ruimtelijke inhoud van het vertrek. De huidige warmteverliezen of isolatieberekeningen geven weer een ander beeld.

De kunstig bewerkte vakwerkvensters worden nu vervangen door gladde kunststof of hardhouten uitvoeringen met dubbele beglazing (thermopane). Het neemt niet weg dat her en der de nostalgie de toon aangeeft door het oude te imiteren met het aanbrengen van plastik of koperen plakstroken. De grote glasramen lijken dan weer kleine vakjes. Voor deze bewoner was het grote glasraam dus geen verbetering.

Onze voorouders hebben zeer zeker ook hun eigen gedachte gehad toen ze hun huizen van kleine venstertjes voorzagen. Natuurlijk heeft het glas zijn voorgangers gehad in de vorm van mica of gedroogde varkensblaas. Een hoeveelheid bloemen voor het raam moest het geheel een frisse en vriendelijke aanblik geven. Op de dag van vandaag vervangen door een aan mode onderhevig assortiment van glasgordijnen.

De in de loop der jaren verbeterde glasfabricage heeft ook de grote venster openingen in de bouwwereld gebracht. Tijdgebonden werden de dubbelvleugel ramen voorzien van verbeterd hang en sluitwerk plots de nieuwe trend. Boven de twee raamvleugels werd nog een z.g. bovenlicht (een dwarsliggend al dan niet te openen

raam) aangebracht. Hierdoor kreeg het uiterlijk plots iets van een T-kozijn of venster.

In de herenhuizen bleef men echter bij de kleine ruitjes in veelvoud bij elkaar. Als versteviging bracht men in de grote raamopening een hardstenen kruis aan als ondersteuning voor de bovenbouw. Deze bouwstijl is in het Limburgse bekend onder de Maaslandse Renaissance en kunnen we nog hier en daar bewonderen.

Na de fabricage van twee of meervleugelramen werd eveneens de methode van meer kleuren techniek toegepast b.v. het kozijn in de kleur wit en de raamvleugels groen of rood. Soms ook nog voorzien van vensterluiken in dezelfde kleuren. Later vervangen door houten (nu kunststof) rolhorren.

Met uitzondering voor een bepaalde gebeurtenis kreeg het huis en houtwerk in het voorjaar een gedegen verfbehandeling, dit zeer zeker voor de dorpskermis (bronk). De eventuele modekleuren voor het houtwerk waren in die jaren geen uitzondering. Al met al lag tijdens de kermis, ook meestal processiezondag, het dorp er fris en uitnodigend bij.

De boerenhoeve-poort moet men als een wezenlijk element zien van een Limburgse gesloten hoeve. Liep of loopt men (voorzover nog aanwezig) door de dorpstraat van elk willekeurig dorp dan is elke poort verschillend in schoonheid of kleur. Smaakvol als een sierstuk voor de hoeve en als symbool voor de gastvrijheid. Iedereen die door de poort, veelal nog beslagen met een kruisje boven de klopper, de binnenplaats bekijkt, wordt verrast door een hoeveelheid deuren en kleine raampjes. De hele of halve deuren verbergen voor de niet agrariër de meest reukvolle geheimen. De stallen rond de mestvaalt gelegen zijn veelal voorzien van een onder- en een bovendeur welke laatste meestal open staat om de benodigde frisse lucht in de stallen toe te laten.

Bekijken we de voordeuren van de betere woningen, dan geven deze soms blijk van vakmanschap van de maker en zijn prijsbepalend voor een sierlijk en kundig werkstuk. Een fraaie huisdeur is het visitekaartje voor elke woning. We verliezen de markante en bijzondere aanblik van de woning als we een serie van dezelfde voordeuren aanbrenge. De veelsoortigheid in deuren geven aan de evenzovele verschillende wensen der huisbezitters die achter of met deze deur hun hebben en houden trachten te beschermen. Immers door

de voordeur werden de kinderen ten doop gebracht, en de overledenen naar hun laatste rustplaats. Sommige z.g. deftige deuren, soms gevat in een hardstenen en behouwen omlijsting geven aan wie de bewoner is of moet zijn geweest. Men ziet de speciale wens van de huisheer en wat achter de deur te verwachten is.

Een gedegen schilder behandelt de voor- en de binnenkant van de WC deur met de meeste zorg omdat deze het langste en beste bekeken worden.

Natuurlijk had men een eenvoudiger en beter te onderhouden deur kunnen aanbrengen, maar had het gebouw dan ook zo'n sierlijk uiterlijk weergegeven? Als voorbeeld; de aandacht welke de nieuwe deuren van de St, Servaas te Maastricht kregen.

Dat zich in de naoorlogse woningbouw, via woningver. of architect, veel heeft veranderd ziet men ook aan de voordeur. Alles moet groter, sterieler en economischer gemaakt worden. Dit heeft tot gevolg een universeel gezicht in een wijk. Ramen en deuren zijn uniform. De bewoners maken nu zelf wel uit welk verschil er mag zijn. Aan de vriendelijkheid van deur en venster is dit niet meer waarneembaar. Wel economisch ja, maar een stukje volkskultuur gaat verloren.

Worden bij gelegenheid rijtjeshuizen aan de bewoners verkocht, dan begint de renovatie bij de voordeur. (Lauradorp)

Kijk om U heen. Naast de omheining zijn de woningen in ons dorp niet alleen voor de toerist het bewonderens waard.

ha.er.

UIT DE GESCHIEDENIS VAN DE HEERLIJKHEID
SCHAESBERG.

- 1472 Dood van Frederik van Schaesberg.
Zijn zoon Willem volgt hem op.
- 1529 Joris van Schaesberg.
- 1554 Het riddergoed Strijthagen komt door erfenis
in het bezit van de Heren van Schaesberg.
- 1562 Joris van Schaesberg sterft en wordt in de
kerk van Heerlen begraven. Zijn opvolger
is Johan van Schaesberg.
- 1563 Johan en zijn broer Willem delen de erfenis.
Johan behoudt het kasteel, de hoeve "In 't
Leen" en de molen van Schandelen.
Willem krijgt o.a. het huis en de hoeve
Strijthagen, hoeve "Dentgenbach" bij Kaal-
heide en hoeve "de Kakert".
- 1571 Johan bouwt een nieuw kasteel
- 1579 Frederik van Schaesberg.
- 1594 Willem van Schaesberg, ridder van de Duitse orde
en stadhouders van Beekevoort, strijdt mee
tegen de Turken bij Wenen.
- 1718 Het riddergoed Schaesberg wordt tot heerlijk-
heid verheven en vergroot met de dorpen
Scheidt en Palemig. Dood van Frederik. Hij
wordt opgevolgd door zijn zoon Johan Frederik.
- 1637 Johan Frederik en zijn vrouw Ferdinanda van
Wachtendonck stichten het Leenderkapelletje.
- 1650 Johan Frederik bouwt de grote hoeve voor het
kasteel.
- 1659 Het adellijk huis Lichtenberg bij Maastricht
komt in het bezit van de Heren van Schaesberg.
- 1661 De verdeling van het land van Overmaas tussen
Spanje en de Staten. Schaesberg blijft Spaans
gebied.

- 1671 Dood van Johan Frederik. Hij schenkt 1900 rijksdaalders voor de bouw van de parochiekerk van Schaesberg.
- 1688 De Heer van Schaesberg sticht een kapel, toegewijd aan de H.Barbara, te Palemig.
- 1699 De kerk te Schaesberg wordt voltooid onder Frederik Sigismund Theodoor van Schaesberg, domheer te Luik. Hij liet in 1700 naast de kerk een pastorie bouwen.
- 1733 Dood van Graaf Frederik Sigismund Theodoor, de laatste bewoner van het kasteel. Begraven onder de kerk in de grafkelder.
- 1812 Jozef Frans Anton Arnold wordt bij-gezet in grafkelder.
- 1862 Maria van Schaesberg overleden en in Schaesberg bijgezet.
- 1982 De nu 81 jarige tante Maria van de huidige Graaf Heino van Schaesberg wist te vertellen dat het kleine meisje bijgezet in de grafkelder een zusje was van haar vader. De moeder van het in 1857 geboren kind schijnt bij de bevalling te zijn overleden. Tijdens een reis van Tannheim naar Krickenbeck is de kleine met name Maria van Schaesberg in Stuttgart overleden in 1862, men meende te weten dat ze ziekelijk was. Doorreizende heeft men toen geprobeerd het kind in de grafkelder van de familie in de kerk van Hinsbeck bij te zetten, doch een verbouwing aan de kerk verhinderde de toegang tot de grafkelder zodat men toen is uitgeweken naar de grafkelder van de parochie kerk te Schaesberg.

IN DE BLEUENDE HEI

De heï ligt schtil, de heï ligt wiet. De beie soeme, de hommels bromme en vlege op de violette blumpkes; 't is werm, 't is werm. Blauw en hoeëg is der hiemel geschpanne booëve de eeëd. De kriegels zinge onger de heischtruuk wie fiene triangele. Me huurt nieks es gesoem van beie en hommels, die ronk vlege baove de blumpkes en zich naovlege en schpiele in de loch en da gont zitte en der hoenig zoege en dan wer wegvlege, en dan kroope de hommels nao de eeëd in, woe ze hun nester hant en de beie in de kare.

Wie inne miserere klink der zang van de gaelgeutsch ummer en ummer op nui; heï zit ing en dao zit ing. Me zuet ze nit; ze zitte in de schtruukskes en ze zinge omdat 't zoëë werm is, es wen ze 't te werm heie en zich beklaagde.

Ee klee brieske kunt noen en dan; dat is plezerig, mar 't is mar 'n ogenblikke en alles weeët wer onbewaegelijk schtil. 't Is waar, 't is heet, uuveral de blauwe loch, en de huuvels ligke glad en schoen mit heï bedek, zoe wiet es me zie kan. Van tiet tot tiet kunt 'n krooë aagevlaoge, schwat oetereë geschpreid in de loch, en wen ze mich zoot ligke, vluugt ze gauwer doer en kwaakt ze hel, dat 't schalt langs de huuvels in de dennebusche. Tussche de heï zitte de scharlute, ze zitte verborge. Dan gont ze op, langzaam nao de huugte en klage schtil in de loch. Et is enne troerzang. Dan valle ze wer neer op 'n anger plaatsch in de heï en zoëë gont ze wieër en wieër. Wohin? Wohin?

Frans Erens
